

ПРО КОНФЛІКТ ІНТЕРЕСІВ КОРИСТУВАЧІВ ОБЛІКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Крупка Я.Д. – д.е.н., професор

Тернопільський національний економічний університет

Міжнародні та національні стандарти обліку та фінансової звітності спрямовані на інформаційне забезпечення багатьох користувачів інформації. Однак їх запити можуть бути різними, що призводить, у деякій мірі, до конфлікту інтересів, зокрема:

- власники (засновники, учасники, інвестори, акціонери) потребують інформації для прийняття рішень щодо стратегії розвитку підприємницької діяльності, придбання, утримання або продажу акцій, прибутковості та фінансової стійкості підприємства;

- працівники (менеджери) використовують облікову інформацію для оперативного управління підприємницькою діяльністю. Менеджери, як й інші працівники, крім цього мають особисті інтереси стосовно умов для роботи та оплати їхньої праці, а також можливості одержання інших благ від підприємства;

- держава (органи податкової, дозвільної системи, статистики, національна комісія з цінних паперів та фондового ринку, інші) на підставі обліково-звітної інформації контролюють правильність нарахування та повноту сплати податків, законність діяльності, здійснюють узагальнення облікової та звітної інформації в межах галузі, регіону, країни в цілому, забезпечують захист прав акціонерів, регулювання діяльності емітентів цінних паперів;

- банки цікавлять фінансова стійкість та можливість кредитування підприємства, дані про повернення кредиту, отримання відсотків та інших фінансових послуг;

- партнери (постачальники і покупці, дебітори і кредитори) інтересуються надійністю щодо проведення комерційних операцій та розрахунків за ними;

- громадськість цікавить можливість інвестування коштів, придбання цінних паперів (як потенційних інвесторів), а також інформація щодо виявлення впливу діяльності підприємств на суспільний добробут (зайнятість, одержання соціальних благ, екологічну безпеку та інше).

Найбільший доступ до інформації, а отже, й вплив на її зміст мають працівники підприємства (облікові працівники, менеджери). Вони є виконавцями та укладачами звітності і

намагаються вигідно для себе представити бізнес з метою реалізації як загальних, так й своїх особистих інтересів.

Другу групу користувачів інформації можна назвати регуляторами, до якої відносяться органи державної влади, професійні організації, аудитори, які визначають методологічні та організаційні концепції, положення, принципи ведення обліку та складання звітності.

До безпосередніх користувачів, метою яких є отримання повної, правдивої та своєчасної інформації, можна віднести власників, інвесторів, державні органи, партнерів, громадськість.

Найбільш важливими напрямками інформації, яку потребує більшість користувачів, є прибутковість та фінансова стійкість підприємства.

Інформація про прибутковість характеризує можливість одержання власниками, іншими особами вигоди від здійснення вкладів у формі частини прибутку (дивідендів, відсотків).

Інформацію про фінансову стійкість користувачі інформації потребують з метою одержання впевненості щодо того, що підприємство й надалі буде функціонувати стабільно, йому не загрожують банкрутство й інші системні та несистемні ризики.

Інформація за даними напрямками найперше необхідна для такої важливої групи користувачів, якими є власники (засновники, інвестори). Прибутковість діяльності, її зростання дає надію власникам на одержання частини прибутку у формі дивідендів, а покращення фінансового стану підвищує курс акцій підприємств на ринку фінансових інвестицій, що спонукає укладачів звітності до максимізації (max) цих результатів.

Менеджери та працівники підприємства, як зазначалося, зацікавлені найперше у підвищенні оплати праці, соціальних благ, покращенні умов роботи, проживання, забезпеченні інших соціальних пільг і гарантій за рахунок підприємства. Усе це призводить до зростання витрат і зменшення прибутку для власників (min), а додаткові виплати знижують платоспроможність фірми. Тобто, інтереси цих категорій користувачів (менеджерів та працівників) прямо протилежні тим інформаційним запитам, яких вимагає власник, як це подано на рисунку.

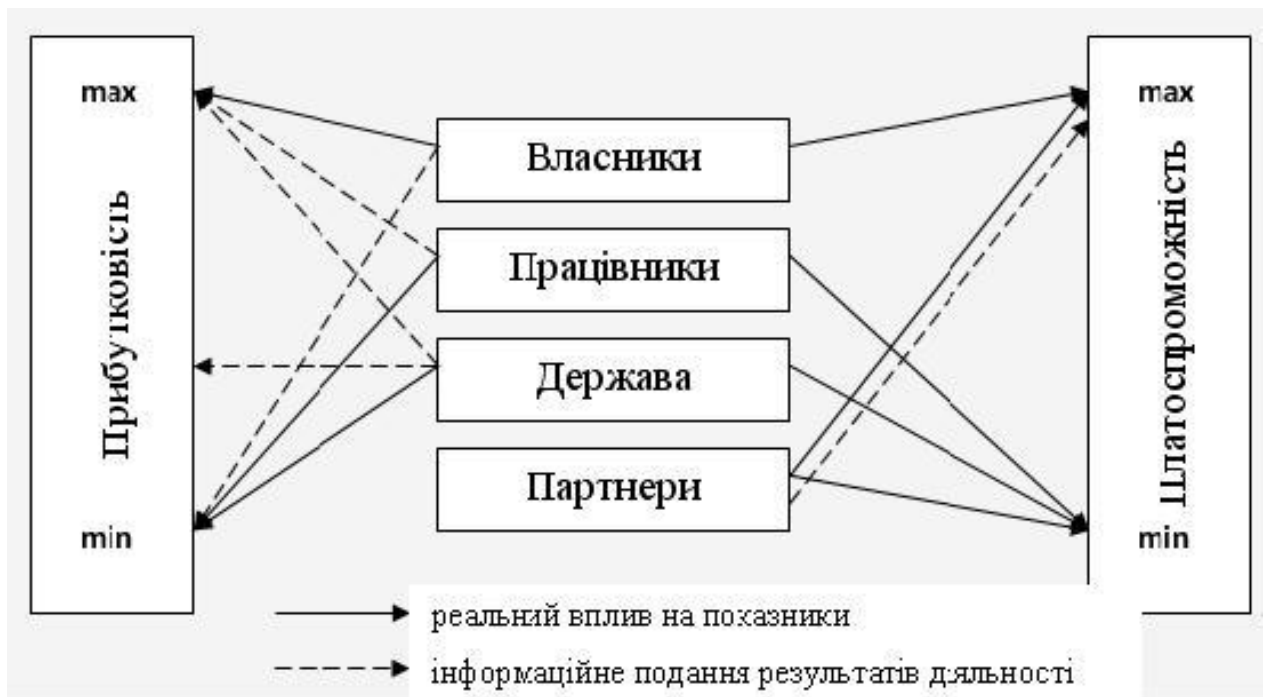

Рис. 1. Вплив користувачів на результати діяльності підприємства

Серед державних найбільший вплив на зміст інформації мають податкові органи. Орієнтація у минулому інформаційних запитів лише на вимоги податкового законодавства призвела до певної деформації обліку в Україні. Особливі методи формування доходів і витрат, порядку нарахування і сплати значної кількості податків привели до виникнення спеціальної системи податкового обліку в Україні. Результати діяльності за даними бухгалтерського і податкового обліку суттєво відрізнялися. Значна кількість таких розбіжностей є цілком легальними й зараз, коли з прийняттям Податкового кодексу України система оподаткування має базуватися на даних бухгалтерського обліку.

У практиці є ще дві категорії користувачів, інтереси яких щодо оцінки діяльності підприємства не співпадають. Це – кредитори і дебітори. Якщо кредитори спонукають партнера по бізнесу до високих показників стосовно фінансового стану і платоспроможності підприємства, то дебітори, навпаки, своїми діями, а саме – стремлінням до відстрочки платежів, знижують зазначені показники фінансової стійкості. Отже, й тут серед цих двох споріднених категорій користувачів облікової інформації виникає конфлікт інтересів щодо значення базових показників оцінки результатів роботи підприємства.

Для громадськості, як найважливішого потенційного інвестора, публічна інформація подається для того, щоб збільшити інвестиційну привабливість через позитивні результати щодо прибутковості та фінансової стійкості підприємства. Проте додаткові витрати на задоволення соціальних благ та екологічної безпеки, що потребує громадськості, знижують результативність роботи фірми. Крім цього, суспільство потребує більшої публічності щодо багатьох нефінансових показників діяльності суб'єктів господарювання, що вимагає складання інтегрованої звітності.

Отже, кожна група користувачів має свої інтереси. Дуже часто ці запити формуються під впливом очікування певних вигод, виконання певних бажань окремих категорій споживачів облікової інформації. Результати обліку є предметом конфлікту та певного компромісу між інтересами користувачів, що впливає на якісні характеристики облікової та звітної інформації. Тому важливо так будувати облікову систему, щоби була можливість враховувати інтереси усіх груп користувачів за належного рівня достовірності такої інформації. Разом з тим необхідно відображати в обліку і звітності не тільки фінансові, але й не фінансові сторони життя підприємства, що засвідчують соціальну, екологічну та іншу його участь в суспільному житті країни.